
Tanja Mirtič

Glasoslovne raziskave pri pripravi splošnega razlagalnega slovarja

objavljeno v:

Hotimir Tivadar (ur.): *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest.*

Obdobja 38. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-38/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2019.

GLASOSLOVNE RAZISKAVE PRI PRIPRAVI SPLOŠNEGA RAZLAGALNEGA SLOVARJA

Tanja Mirtič

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana
tanja.mirtic@zrc-sazu.si

DOI:10.4312/Obdobja.38.81-90

V prispevku¹ je na podlagi spletnega perceptivnega testa orisano pridobivanje gradiva za glasoslovni opis govorjenega knjižnega jezika v novem temeljnem razlagalnem slovarju knjižne slovenščine (eSSKJ). V analiziranem perceptivnem testu, ki je bil izveden septembra 2018 in ga je izpolnilo 218 govorcev slovenščine, smo raziskovali kakovost naglašanih samoglasnikov *e* in *o*.

splošni razlagalni slovar, govorjeni knjižni jezik, perceptivni test, metoda anketiranja, pravorečje

On the basis of an online perception test, the article outlines the process of gathering material for the phonological description of spoken standard language in the general explanatory dictionary of standard Slovene (eSSKJ). In the analysed perception test, conducted in September 2018 and completed by 218 speakers of Slovene, the quality of stressed vowels *e* and *o* were examined.

general explanatory dictionary, spoken Standard language, perception test, survey method, orthoepy

1 Glasoslovne raziskave in splošni slovar

Novi temeljni slovar knjižne slovenščine (v nadaljevanju eSSKJ), ki nastaja na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša, prinaša vse najpomembnejše glasoslovne podatke, in sicer tako z jezikoslovnega vidika kot tudi z vidika splošnega uporabnika slovarja. Za vse uslovarjene enote je (v dveh transkripcijah) izpisan izgovor v celoti, navedeni so tonemsko in jakostno onaglašeni pregibnostno-naglasni vzorci, vsaka slovarska iztočnica pa je tudi jakostno onaglašena. Prav tako so pri vseh iztočnicah na voljo zvočni posnetki izgovora (Gliha Komac idr. 2015: 11–30).

Glasoslovje sicer ni središčni del splošnega slovarja, kar neposredno vpliva na obseg in izvedbo raziskav govorjenega knjižnega jezika² ob njegovi pripravi. Rastoči slovar

- 1 Raziskovalno delo je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije v okviru aplikativnega projekta OptiLEX (L7-9406) in v okviru programa P6-0038 (Slovenski jezik v sinhronem in diahronem razvoju) ZRC SAZU, Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša.
- 2 V pričujočem članku uporabljamo termin *govorjeni knjižni jezik*, ki označuje zlasti govor v javnih, formalnih govornih položajih in poleg temeljne sporazumevalne funkcije opravlja tudi dve posebni družbeni vlogi: narodnopovezovalno in narodnopredstavniško.

eSSKJ vsebuje torej tako glasoslovno povsem neproblematične leksikalne enote (npr. *abeceđa, žabon*) kot tudi enote, ki izkazujejo eno ali več problematičnih mest (npr. *bezeg, cviček, judo*). Ker slovar prinaša glasoslovne podatke za vsako uslovarjeno enoto (Rigler 1976: 13), se pri pripravi slovarja odpirajo številna nerešena vprašanja slovenskega govornega knjižnega jezika, obenem pa se vedno znova kaže velika potreba po priročniku, ki bi se že v zasnovi zamejil na glasoslovno problematične enote (prim. Dular 2003; Tivadar 2003a; Lengar Verovnik 2015; Mirtič 2018).³ V glasoslovne raziskave ob pripravi splošnega razlagalnega slovarja je torej vključena zelo heterogena problematika.

2 Spletno anketiranje

Ker slovenščina nima relevantnega korpusa, ki bi omogočal pravorečne raziskave (prim. Tivadar 2003a, 2015), pri pripravi splošnega razlagalnega slovarja uporabljamo zlasti metodo spletnega anketiranja; ta se je izkazala za zanesljiv način zbiranja glasoslovnih podatkov, saj lahko v kratkem času zberemo razmeroma veliko relevantnega gradiva. V pričujoči raziskavi smo uporabili perceptivni test, enako kot že več raziskovalcev govornega jezika (prim. Tivadar 2003a; Huber 2006). Podobne raziskave opravljajo tudi na Fonetičnem inštitutu v Pragi (prim. Palková 2007). Raziskave s stališča zaznavanja omogočajo objektivno preverjanje določenih glasoslovnih značilnosti knjižnega jezika, pri čemer pa je vseeno treba poudariti, da so tudi izsledki perceptivnih testov odvisni od več dejavnikov, npr. predznanja respondenta, pričakovanj, starosti, lokalnega izvora (Tivadar 2003a: 86–87; 2004: 17–18). Naš cilj je na podlagi objektivno zbranih podatkov ugotoviti aktualno jezikovno rabo, saj želimo iz nje razbrati kolektivni jezikovni čut govorcev slovenskega jezika glede obravnavanih vprašanj in se s tem izogniti subjektivnemu vrednotenju (Urbančič 1987: 28).

Gradivo za perceptivni test smo posneli v snemalnem studiu na Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU.⁴ Anketa je bila oblikovana v odprtokodni aplikaciji Ika.⁵ Povezavo do ankete smo respondentom poslali po elektronski pošti in jo delili na različnih omrežjih (npr. družbeni omrežji Facebook in Twitter, stanovsko e-glasilo SloLit). Perceptivni test so sestavljale povedi, v katerih je bila v nevtralnem stavčnem položaju uporabljena opazovana beseda, in zvočni posnetki izgovora, ki so bili dosegljivi s klikom na povezavo. Sodelujoče smo prosili, naj označijo izgovor, ki se jim zdi v govornem knjižni slovenščini sprejemljivejši. Navedeni sta bili tudi možnosti »ne slišim razlik v izgovoru« in »ne poznam besede«. Prosili smo jih, da se (če je le mogoče) odločijo le za eno od navedenih možnosti. Povedi sta brala bralec

3 Na velik zaostanek na področju pravorečja je bilo opozorjeno tudi v empirično podprtem projektu Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov (vodja: Kozma Ahačič, koordinatorka: Nataša Gliha Komac). Govorci slovenščine so oblikovanje pravorečnega priročnika opredelili kot eno od prednostnih nalog znotraj slovenske jezikovne infrastrukture (Ahačič idr. 2017).

4 Pri snemanju in urejanju zvočnih posnetkov je sodeloval Peter Vendramin z Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU.

5 Spletno anketiranje: www.ika.si (30. 5. 2019).

in bralka, oba tonemska govorca.⁶ Bralec izhaja iz gorenjske narečne skupine, bralka pa iz dolenske narečne skupine. Oba sta jezikoslovca, ki delata in živita v Ljubljani.⁷

Raziskava, ki je potekala od 6. do 23. septembra 2018, je vsebovala 18 vprašanj, in sicer tako besede domačega kot tujega izvora.⁸ V pričujočem članku bomo analizirali le del perceptivnega testa, tj. sedem vprašanj, ki obravnavajo kakovost naglašanih *e* in *o*. Dva samostalnika smo v anketi namenoma uporabili dvakrat, pri drugi ponovitvi sta se bralca le zamenjala. V analizi so upoštevane samo v celoti rešene ankete (N = 218 respondentov).

3 Podatki o respondentih

Anketo je v celoti izpolnilo 218 respondentov. Svoje osebne podatke je navedlo 210 oseb. V anketi je sodelovalo 154 oseb ženskega in 55 oseb moškega spola. Ena oseba se ni opredelila. Največ sodelujočih je bilo iz starostnih skupin 21–40 let (61 % respondentov) in 41–60 let (28 % respondentov).

3.1 Izobrazbena sestava respondentov

Univerzitetni program ali drugo bolonjsko stopnjo je zaključilo 37 % respondentov, 24 % respondentov je končalo višješolski, visokošolski program ali prvo bolonjsko stopnjo, 21 % sodelujočih ima magisterij znanosti, doktorat znanosti ali tretjo bolonjsko stopnjo, 16 % respondentov pa je zaključilo srednješolsko izobraževanje.

3.2 Kraj odraščanja in kraj bivanja

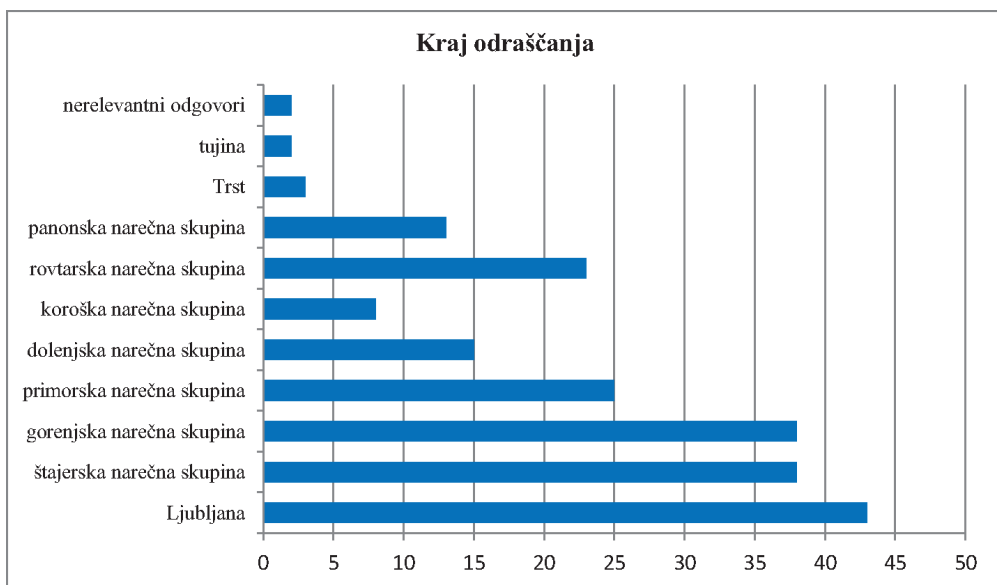
Pri kraju odraščanja in bivanja smo zbirali le približne podatke, zato nam je zadoščal podatek o narečni skupini. V anketi smo pri posameznih odgovorih navedli kraje, ki spadajo v isto narečno skupino, pri čemer se zavedamo številnih izgovornih raznolikosti znotraj posameznih narečnih skupin in mejnosti nekaterih območij.

Respondenti prihajajo iz vseh narečnih skupin, kar je zelo pomembno, saj ima poleg starosti, izobrazbe in poklica velik pomen na knjižni govor tudi lokalni izvor govorcev. Največ jih živi v Ljubljani, ki ima kot glavno mesto ter kulturno in politično središče Slovenije pomembno vlogo pri razvoju govornega knjižnega jezika. Natančnejšo razporeditev deležev prikazujeta spodnja grafikona.

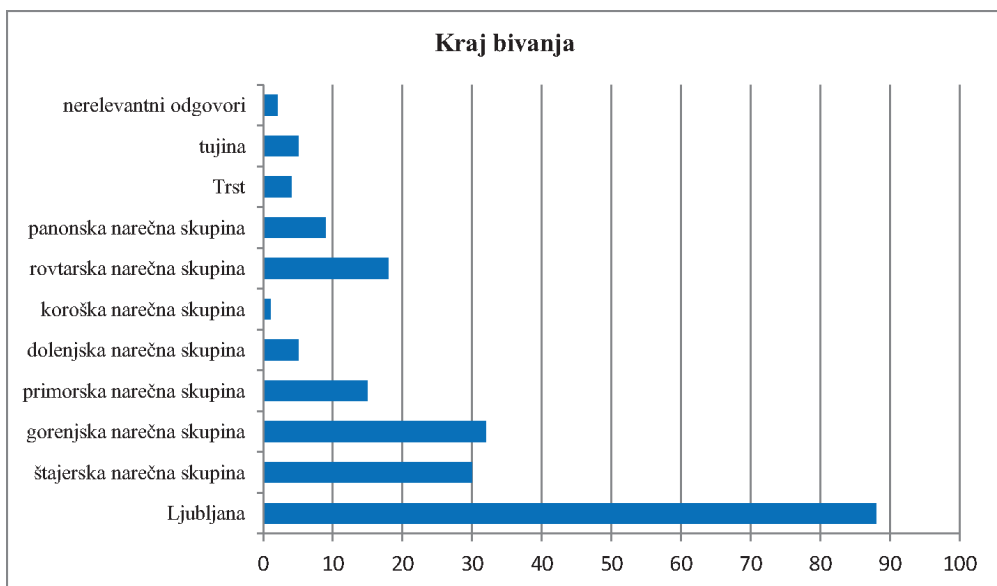
6 Slovenski knjižni jezik pozna dve vrsti naglaševanja: jakostno in tonemsko. Oba načina naglaševanja sta v knjižnem jeziku enakovredna (SP 2001: § 622).

7 Torej ne gre za spontani govor, temveč za branje vnaprej pripravljenih povedi, kar je eden izmed pomembnih načinov uresničitve govornega knjižnega jezika.

8 Besede tujega izvora oz. prevzete besede na osnovi razdelitve Marka Snoja (2006) delimo na tujke in izposojenke.

Grafikon 1: Kraj odraščanja respondentov.

Grafikon 2: Kraj bivanja respondentov.

4 Analiza perceptivnega testa

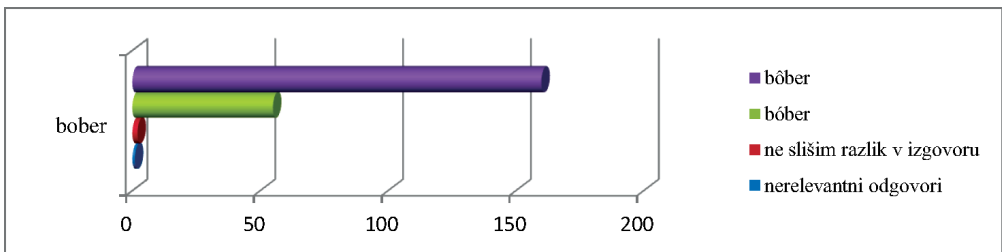
4.1 Kakovost naglašanih *e* in *o*

V slovenskem knjižnem jeziku sta naglašena samoglasnika *e* in *o* lahko ozka (zaprta) ali široka (odprta) (SP 2001: 69), zato pogosto prihaja do izgovorne

dvojničnosti, in sicer tako v domačem kot prevzetem besedju. Naglašena ozka *e* in *o* sta v slovenščini pogostejša kot naglašena široka *e* in *o*. Toporišič navaja, da v prevzetih besedah naglašena *e* in *o* načeloma izgovarjamo ozko, razen pri besedah z glasovnimi zvezami *ov*, *ej* ali *er*. Široke naglašene samoglasnike pripisuje besedju, ki smo ga prevzeli iz neposrednega glasovnega stika (Toporišič 2004: 52–53), torej izposojenkam. V novejšem prevzetem besedju sta široka naglašena *e* in *o* pogosta, saj v sodobnem času na slovenščino zelo vplivajo izgovorne značilnosti prevzetega besedja,⁹ zlasti tistega, ki je prevzeto iz angleškega jezika.¹⁰ Večja seznanjenost slovensko govorečih s fonološkimi in fonetičnimi značilnostmi angleškega jezika povzroča, da se mlajše tujke mnogokrat prilagajajo na drugačen način, kot bi bilo za kodificirano slovenščino pričakovano (Šuštaršič 1991).¹¹ Na to opozarjata tudi Tivadar in Šuštaršič (2001: 119), ki izpostavljata večji vpliv govornih medijev v sodobnem času in obenem dvomita v uveljavljanje ožine v prevzetih besedah iz angleščine.

4.1.1 Samostalnik *bober*

Pri samostalniku *bober* smo raziskovali kakovost naglašene samoglasnika *o* v prvem besednem zlogu. Samostalnik je bil uporabljen v povedi in v raziskavi naveden dvakrat: kot prvo (bralec) in zadnje vprašanje (bralka). V prvi in drugi izdaji SSKJ ter v SP 2001 obe izgovorni možnosti povezuje kvalifikator *in*.¹²

Grafikon 3: Izsledki raziskave pri samostalniku *bober*.

Izsledki ankete kažejo, da se v sodobni knjižni slovenščini pri tej besedi uveljavlja izgovor s širokim samoglasnikom *o* v prvem besednem zlogu, saj 73 % respondentov meni, da je tovrstni izgovor sprejemljivejši.¹³ Samostalnik je bil v anketi uporabljen

9 Prevzete besede se že pri Brezniku (1982: 365–370) delijo na izposojenke in tujke.

10 Kot zanimivost, ki ponazarja, kako so se časi spremenili, dodajamo Škrabčev zapis v odlomku o slovenskem pravopisu in pravorečju, kjer zapiše: »Jaz tega seveda ne vem iz lastne skušnje, ker sem francoščine jako malo slišal, angleščine pa celo nič« (Škrabec 1995: 65). Zelo povedni so primeri tujk v slovenskem jeziku, ki odražajo vpliv pisave jezika dajalca, npr. *punch*, *club*, saj se izgovarjajo in pišejo *púnč* in *klúb* (Snoj 2006: 346). O tem, da se naglašeni *e* v prevzetih besedah pogosto izgovarja široko, tudi v Tivadar 2006: 219.

11 Treba je upoštevati tudi dejstvo, da imajo različni govorniki različno znanje, kar prav tako (lahko) vpliva na izgovor prevzetih besed (prim. Hürková 1995: 49–50).

12 Kvalifikator *in* v SSKJ in SSKJ² uvaja enakovredno dvojnico, v SP 2001 pa označuje »nekoliko manj navadno dvojnico« (SSKJ: XXIV; SP 2001: § 1066).

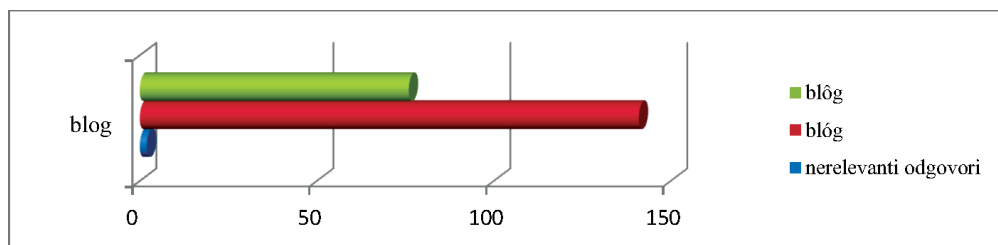
13 Analiza ankete je pokazala, da povezanost kraja bivanja in narečnega izvora respondenta z določenim odgovorom ni bila bistvena, medtem ko smo pri analizi starosti respondentov ugotovili, da so se za izgovor z ozkim naglašanim *o* pogosteje odločali starejši respondenti.

dvakrat, vendar bistvenih razlik pri izsledkih ni bilo zaznati. Pri drugi navedbi, ko je poved prebrala bralka, se je za široki *o* odločilo 72 % respondentov.

Zgodovinskorazvojno bi tukaj pričakovali ozki (akutirani) samoglasnik *o*, saj je v položaju pred izglasnim soglasniškim sklopom (ne)zvočnik + zvočnik prišlo do podaljšanja novega akuta na kračini (Šekli 2018: 147). Podoben razvoj je doživel tudi pridevnik *dober*, kjer se ohranja tako pričakovana ožina v imenovalniku oblike za moški spol kot tudi pričakovana širina v drugih sklonskih oblikah. Široki *o* v imenovalniku ednine pri samostalniku *bober* je najverjetneje posledica izravnave z drugimi sklonskimi oblikami, kjer je širina zgodovinskorazvojno pričakovana.

4.1.2 Samostalnik *blog*

S samostalnikom *blog* odpiramo vprašanje kakovosti naglašene *o* v prevzetih besedah. V drugi izdaji SSKJ sta navedeni izgovorni dvojnici, pri čemer je na prvem mestu prikazan izgovor s širokim naglašnim samoglasnikom *o*.¹⁴ Naglašena *e* in *o* v prevzetem besedju izkazujeta precej dvojničnosti. V SSKJ se dvojničnost v kakovosti naglašnih *e* in *o* kaže pri številnih raznorodnih samostalnikih (npr. *center*, *globa*, *kvota*). Ugotavljamo, da pogosto pride do naslonitve prevzete besede na besedo, ki v jeziku že obstaja, kar pa je težavno nedvoumno dokazati (denimo naslonitev samostalnika *mobing*, ki se večinsko izgovarja z ozkim naglašnim *o*, na samostalnik *perpetuum mobile*; pri samostalnikih *šoping* in *bossing*, ki se izgovarjata s širokim naglašnim *o*, pa na samostalnika *šop* in *bos/boss*).¹⁵

Grafikon 4: Izsledki raziskave pri samostalniku *blog*.

V spletnem perceptivnem testu se je 65 % respondentov odločilo za izgovor z ozkim samoglasnikom v osnovi, kar kaže na postopno uveljavljanje ožine, na kar morda vpliva naslonitev samostalnika *blog* na (v imenovalniku ednine) enakoglasni samostalnik *blok*, ki ima v osnovi ozki naglašeni samoglasnik *o*.

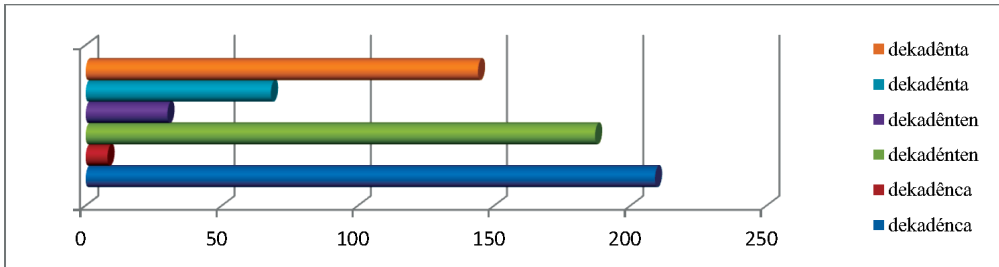
4.1.3 Samostalnika *dekadenca* in *dekadent* ter pridevnik *dekadenten*

Samostalnik *dekadenca* ima v vseh priročnikih pri naglašnem samoglasniku *e* navedeno ožino, saj je bil prevzet prek nemščine, pri čemer je ohranil slovnični spol in se vključil v prvo žensko sklanjatev, kjer je v sodobni knjižni slovenščini precej samostalnikov s končajem *-enca* (npr. *konkurenca*, *impotenca*). Že Toporišič ugotavlja, da se pri končaju *-enca* ohranja ožina, vendar opozarja, da se pojavlja tudi

¹⁴ SP 2001 tega samostalnika ne obravnava.

¹⁵ Na zgleda *mobing* in *šoping* me je opozoril Marko Snoj.

širina, pri čemer izpostavlja, da bi pri nekaterih samostalnikih lahko poleg ožine navajali tudi širino, npr. *konkurenca* (Toporišič 1978: 81).¹⁶ V naši raziskavi je pri samostalniku *dekadenca* široki *e* izbralo osem respondentov (različnega lokalnega izvora), za izgovor z ozkim samoglasnikom pa se je odločilo okoli 96 % respondentov.

Grafikon 5: Izsledki raziskave pri samostalnikih *dekadent* in *dekadenca* ter pridevniku *dekadenten*.

Samostalnik *dekadent* je bil zaradi preverjanja doslednosti odgovorov v anketnem vprašalniku uporabljen dvakrat, obakrat v edninski rodilniški obliki. Statistično relevantnih razlik ni bilo. Izsledki perceptivnega testa sicer nakazujejo, da je pri priponi *-ent* v odvisnih sklonih bolj sprejemljiv široki samoglasnik *e*, ki ga je izbralo 66 % respondentov. Izgovor z ozkim samoglasnikom se zdi bolj sprejemljiv za 31 % respondentov. Do podobnih sklepov je pri svojih anketah za ugotavljanje kakovosti naglašene samoglasnika prišel tudi Toporišič (prim. Toporišič 1978: 81).

Pri pridevniku *dekadenten*, ki v splošnem slovarju ne izkazuje dvojničnosti (prim. SSKJ, SSKJ²), v pravopisnem priročniku pa je izgovor s širokim samoglasnikom prikazan kot enakovredna dvojnica, se je za široki *e* odločilo 14 % respondentov. Pridevnik smo prevzeli iz nemščine, kar se v slovenščini pogosto odraža z ožino.

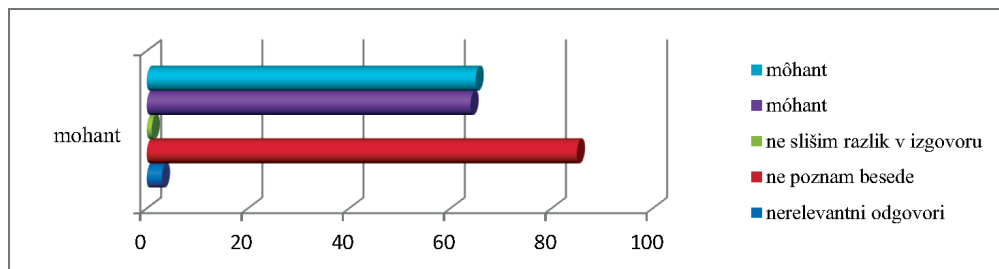
4.1.4 Samostalnik *mohant*

Pri samostalniku *mohant*, ki je prevzet iz koroške nemščine (Snoj 2015), je v dosedanjih priročnikih naveden le izgovor z ozkim samoglasnikom *o*. V perceptivnem testu smo ugotavljali, ali se v knjižni izreki pojavlja tudi izgovor s širokim samoglasnikom *o*,¹⁷ ki ga ta beseda izkazuje v bohinjskem govoru.¹⁸

¹⁶ Samostalnike, ki se v knjižni slovenščini končujejo na končaj *-enca*, bo v prihodnosti treba še natančneje raziskati, kar nakazuje hitra poizvedba med govorniki slovenščine. ¹⁷ 17 respondentov smo povprašali, ali v besedah *konkurenca*, *abstinenca*, *impotenca* in *kompetenca* izgovarjajo naglašeni *e* ozko ali široko. Pri besedah *impotenca* in *kompetenca* se je 15 respondentov odločilo za ožino, dva za širino. Pri samostalniku *abstinenca* se je 11 respondentov odločilo za ožino, trije za širino, trem pa se zdita obe možnosti enakovredni. Pri samostalniku *konkurenca* je ožino izbralo 10 respondentov, trem se zdita obe možnosti povsem enakovredni, štirje respondenti pa izgovarjajo široko. Za samostalnik *konkurenca*, ki izkazuje največ dvojničnosti, smo povprašali še dodatnih 10 govorcev slovenščine, od katerih jih je šest izbralo ožino, štirje pa širino. Širina samoglasnika *e* se je najverjetneje razširila iz imenovalniške oblike poimenovanj oseb *konkurent*, *abstinent*. Ker besed *impotent*, *kompetent* ni, se širina v teh primerih ni mogla širiti po besedni družini, temveč le po besedotvornem modelu (Marko Snoj, ustno).

¹⁷ Na pojavljanje tovrstnega izgovora me je opozoril Matej Meterc.

¹⁸ *Mohant* je namreč »mazav mehki sir iz kravjega mleka, ostrega vonja in pikantnega okusa, ki se tradicionalno izdeluje v Bohinju« (eSSKJ).

Grafikon 6: Izsledki raziskave pri samostalniku *mohant*.

Analiza kaže, da se v sodobni jezikovni rabi približno enakovredno uporabljata obe možnosti izgovora (64 oz. dobrih 29 % respondentov je izbralo izgovor [móhant], 65 oz. slabih 30 % respondentov je izbralo izgovor [móhant]). Veljalo bi še izpostaviti, da 40 % oz. 85 respondentov opazovane besede ne pozna.

5 Sklep

V članku smo na podlagi analize sodobne jezikovne prakse, osnovane na izsledkih spletnega perceptivnega testa, skušali opozoriti na problematičnost kakovosti naglašanih *e* in *o* v sodobni knjižni izreki. Analiza izsledkov prinaša sicer le delne ugotovitve, ki bodo pri nadaljnjem delu, če se bo za to pokazala potreba, dopolnjene. Raziskava nakazuje, da moramo, če želimo dobiti realen opis sodobne jezikovne rabe, tovrstno problematiko navadno razreševati od besede do besede (oz. znotraj posamezne besedne družine), saj na uveljavljanje ene od možnosti vpliva veliko različnih dejavnikov (npr. vpliv izgovarjave jezika dajalca ali jezika posrednika, naslonitev prevzete besede na že obstoječo besedo v jeziku, glasoslovne značilnosti podobno zvenceh besed v jedrnem besedišču jezika). Za pravilno razumevanje in razlaganje sinhrono ravni jezika ter za ugotavljanje sodobnih razvojnih tendenc govorjene knjižne slovenščine je treba poznati tudi etimološke in dialektološke ugotovitve. Analiza ankete tudi kaže, da je dvojničnost ena od pomembnih značilnosti prikaza govorjenega knjižnega jezika v splošnem razlagalnem slovarju, kar je glede na zapleteno glasoslovno stvarnost slovenščine povsem pričakovano. Dvojničnost, ki je utemeljena na gradivu, namreč knjižne slovenščine ne ogroža, temveč jo bogati in dela sprejemljivo za širši krog govorcev.¹⁹

V raziskavi uporabljena metodologija gradi most med raziskovalci in uporabniki slovenskega jezika. Iz komentarjev respondentov lahko razberemo, da jih glasoslovne značilnosti slovenskega knjižnega jezika zelo zanimajo, saj izredno natančno poslušajo in analizirajo govorce v javnih govornih položajih. To pomeni, da je še vedno zelo prisotna (pre)velika skrb za pravilno izreko, kar kaže na zelo čustven odnos govorcev slovenščine do slovenskega (knjižnega) jezika (prim. Tivadar 2003b: 287),²⁰

¹⁹ Tudi za pojmovanje stabilnosti norme v praški šoli je značilno, da stabilnost norme ne izključuje njene dvojničnosti, in sicer zlasti kadar opravlja različne funkcije (knjižnega) jezika (Nebeská 2003: 20).

²⁰ »Končna posledica pretiranega kritiziranja jezikovnega izražanja (tako pisnega kot govorjenega) je pogosto mišljenje Slovencev, rojenih govorcev slovenščine, da ne znajo (in se celo bojijo) govoriti slovensko« (Tivadar 2003b: 287).

obenem pa tudi na dejstvo, da je (govorjena) knjižna slovenščina v slovenski družbi pomembna kulturna vrednota.

Literatura

- AHAČIČ, Kozma idr., 2017: *Ciljni raziskovalni projekt Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov: raziskovalno poročilo*. Ljubljana: ZRC SAZU idr. https://isjfr.zrc-sazu.si/sites/default/files/raziskovalno_porocilo_28_11_2017.pdf (dostop 30. 5. 2019)
- BREZNIK, Anton, 1982: *Jezikoslovne razprave*. Izbral in uredil Jože Toporišič. Ljubljana: Slovenska matica.
- DULAR, Janez, 2003: Pravopisni kompromis ali kompromisni pravopis? *Slavistična revija* LI/2. 123–126. *Ika: en klik anketa*. www.ika.si (dostop 30. 5. 2019)
- eSSKJ: *Slovar slovenskega knjižnega jezika 2016–*. www.fran.si (dostop 30. 5. 2019)
- Gigafida. www.gigafida.net (dostop 30. 5. 2019).
- GLIHA KOMAC, Nataša idr., 2015: *Koncept novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. https://fran.si/179/novi-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika/datoteke/Potrjeni_koncept_NoviSSKJ.pdf (dostop 30. 5. 2019)
- HUBER, Damjan, 2006: Percepcija samoglasniških opozicij pri dijakih pomurskih srednjih šol. *Jezik in slovstvo* LI/1. 71–83.
- HURKOVÁ, Jiřina, 1995: *Česká výslovnostní norma*. Praga: Scientia.
- LENGAR VEROVNIK, Tina, 2015: Pravorečje v pravopisnem slovarju in ob njem. Helena Dobrovoljc, Tina Lengar Verovnik (ur.). *Pravopisna razpotja. Razprave o pravopisnih vprašanjih*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 95–107.
- MIRTIČ, Tanja, 2018. Pravorečna problematika s splošnoslovaropisnega vidika. *Slavia Centralis* XI/2. 172–184.
- NEBESKÁ, Iva, 2003: *Jazyk, norma, spisovnost*. Praga: Karlova univerza.
- PALKOVÁ, Zdena, 1997: *Fonetika a fonologie češtiny: s obecným úvodem do problematiky oboru*. Praga: Karolinum.
- RIGLER, Jakob, 1976: Pravopis in pravorečje v slovarju. *Naši razgledi* XXV/1. 13.
- Slovar novejšega besedja slovenskega jezika*, 2012. www.fran.si (dostop 30. 5. 2019)
- Slovar slovenskega knjižnega jezika* [= SSKJ]. www.fran.si (dostop 30. 5. 2019)
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja [= SSKJ²]. www.fran.si (dostop 30. 5. 2019)
- Slovenski pravopis* [= SP 2001], 2001. www.fran.si (dostop 30. 5. 2019)
- SNOJ, Marko, 2006: O tujkah in izposojenkah v slovenskem jeziku. *Slavistična revija* LIV/posebna številka 1. 343–349.
- SNOJ, Marko, 2015: *Slovenski etimološki slovar*³. www.fran.si (dostop 30. 5. 2019)
- ŠEKLI, Matej, 2018: *Tipologija lingvogenез slovanskih jezikov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- ŠKRABEC, Stanislav, 1995: *Jezikoslovna dela 3*. Uredil Jože Toporišič. Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kostanjevica.
- ŠUŠTARŠIČ, Rastislav, 1991: Fonološko prilagajanje soglasnikov v angleških slovarskih enotah, prevzetih v slovenščino. *Slavistična revija* XXXVIII/2. 140–156.
- TIVADAR, Hotimir, 2003a: *Govorjena podoba slovenskega knjižnega jezika – pravorečni vidik. Magistrsko delo*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- TIVADAR, Hotimir, 2003b: Aktualna vprašanja slovenskega pravorečja. Stanisław Gajda, Ada Vidovič Muha (ur.): *Współczesna polska i słoweńska sytuacja językowa*. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej; Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 281–299.
- TIVADAR, Hotimir, 2004: Priprava, izvedba in pomen perceptivnih testov za fonetično-fonološke raziskave (na primeru analize fonoloških parov). *Jezik in slovstvo* XLIX/2. 17–36.

- TIVADAR, Hotimir, 2006: Slovenski medijski govor v 21. stoletju in pravorečje – RTV Slovenija vs. komercialne RTV-postaje. Zdena Palková, Jana Janoušková (ur.): *Kapitoly s fonetiky a fonologie slovanských jazyků*. Praga: Filozofská fakulteta Karlove univerze. 209–226.
- TIVADAR, Hotimir, 2015: Variantnost v prihodnjem slovenskem pravopisu (s poudarkom na pravorečju). Helena Dobrovoljc, Tina Lengar Verovnik (ur.): *Pravopisna razpotja. Razprave o pravopisnih vprašanjih*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 109–121.
- TIVADAR, Hotimir, ŠUŠTARŠIČ, Rastislav, 2001: Otvorena pitanja standardnoga slovenskog izgovora. *Govor XVIII/2*. 113–122.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1978: *Glasovna in naglasna podoba slovenskega jezika*. Maribor: Založba Obzorja.
- TOPORIŠIČ, Jože, ⁴2004: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- URBANČIČ, Boris, ³1987: *O jezikovni kulturi*. Ljubljana: Delavska enotnost.